

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВЫХ ДИСБАЛАНСОВ

Аннотация. В статье исследованы характерные особенности и тенденции регулирования прямых иностранных инвестиций (ПИИ) на национальном уровне в различных регионах мира. Выделены преимущества и недостатки зарубежных моделей стимулирования иностранных инвестиций («американская», «азиатская», «европейская», «арабская»). На основе обобщения и анализа детерминант ПИИ, специфики использования современных методов и инструментов государственного стимулирования и привлечения прямых иностранных инвестиций в зарубежных странах на современном этапе экономической интеграции определены наиболее эффективные подходы к привлечению инвестиций и их влияние на финансовые дисбалансы.

Ключевые слова: финансовые дисбалансы, прямые иностранные инвестиции, государственное регулирование, стимулирование, зарубежный опыт.

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF FDI ATTRACTION IN TERMS OF FINANCIAL IMBALANCES

Summary. The article deals with the specific features and trends of regulation of foreign direct investment (FDI) at the national level in different regions of the world. The advantages and disadvantages of foreign models of stimulating foreign investments ("American", "Asian", "European", "Arabic") are highlighted. Based on the synthesis and analysis of the determinants of FDI, the specifics of the use of modern methods and tools of state incentives and attracting foreign direct investment in foreign countries at the present stage of economic integration, the most effective approaches to attracting investments and their impact on financial imbalances have been identified.

Key words: financial imbalances, foreign direct investments, state regulation, stimulation, foreign experience.

УДК 338.436

Кібенко К. А.

*аспірант кафедри економіки
Таврійського державного агротехнологічного університету*

Kibenko E. A.

*postgraduate student of the Department of Economics
Tavria state agrotechnological University*

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У РОЗВИТКУ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація. Розглянуто досвід зарубіжних країн у веденні сільськогосподарської обслуговуючої кооперації селянських господарств та напрями її державної підтримки. Висвітлено роль та місце сільськогосподарської обслуговуючої кооперації селянських господарств у розвитку сільських територій України.

Ключові слова: кооперація, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, селянські господарства, державна підтримка, сімейні фермерські господарства, сільська територія, перспективи розвитку.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні накопичено певний вітчизняний досвід ведення аграрних відносин, проте його недостатньо для ефективного функціонування селянських господарств. Саме тому необхідний активний пошук для їх удосконалення, у тому числі із застосуванням зарубіжного досвіду, де розвиток аграрних відносин має давню історію та великий арсенал механізмів їх регулювання. Доцільно розглядати як один з інструментів підвищення ефективності функціонування селянських господарств сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію, використовуючи світовий досвід у цьому питанні. За умов зацікавленості та вмілого його використання такий досвід дасть поштовх нашій країні як з економічного, так і з соціального розвитку насамперед сільських територій, вивішивши аграрні відносини на істотно вищий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення і розвитку кооперації привертало увагу вчених вже досить давно, серед теоретиків кооперації слід виділити М.Д. Кондратьєва, М.С. Туган-Барановського,

О.В. Чайнова та інших. Серед сучасників дослідженнями щодо становлення та розвитку кооперативних відносин на селі присвячують свої праці вчені-аграрники П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Кропивко, М.Й. Малік, Л.В. Молдаван, О.М. Могильний, П. Макаренко та ін. Але питання щодо розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації селянських господарств із застосуванням зарубіжного досвіду залишаються відкритими і потребують подальшого вивчення.

Метою статті є вивчення досвіду розвинених країн світу щодо створення, діяльності, розвитку та державної підтримки обслуговуючої кооперації як одного з основних напрямів підвищення ефективності діяльності селянських господарств та сільських територій загалом.

Результати дослідження. Для підвищення продуктивності праці з ведення домогосподарств їх члени вимушені об'єднувати свої обмежені трудові і матеріально-технічні ресурси. Особливо це стосується ведення селянських господарств, де процеси з обробітку землі, догляду за худобою,

переробки виробленої продукції та її реалізації вимагають налагодження спільної діяльності різної масштабності – від сімейної праці до утворення кооперативних об'єднань.

М.І. Туган-Барановський у кооперації вбачав дієвий ефективний механізм служіння загальному благу через забезпечення блага для окремої людини відповідно до її здібностей і потреб. Кооперативна форма господарювання є більш прийнятною і фундаментальною для селянських господарств, ніж ринок вільної конкуренції. За кооперативної форми організації виробництва підриваються засади експлуатації, відчуження працівника від своєї праці та її результатів. Добровільна колективність є головною рисою і характеристикою кооперації, незалежно від того, у якій сфері вона функціонує: у сфері виробництва, заготівель чи споживання, а її принципи органічно поєднуються із сімейним типом господарювання, властивим домогосподарствам населення [3, с. 181].

Важливим напрямом розбудови аграрного сектору економіки є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів селянських господарств. Більшість селянських господарств не має постійних каналів реалізації своєї продукції. Значна її частина потрапляє до кінцевих споживачів через посередників чи реалізується на стихійних ринках.

Водночас їх формування та розвиток стримується недосконалістю законодавства з цього питання; нерозумінням селянами суті, призначення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, ототожненням їх із колективними господарствами; невідомістю наявних програм розвитку національної обслуговуючої кооперації; слабкою ресурсною базою для створення необхідного матеріального забезпечення; низьким рівнем державної підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; відсутністю кваліфікованих спеціалістів-практиків із кооперативного руху та ін. Зважаючи на це, необхідно розглянути досвід розвинених країн у створенні та розвитку діяльності сільськогосподарської обслуговуючої кооперації селянських господарств, тому що вони використовують ефективні механізми державної підтримки та регулювання діяльності кооперативів.

Використання зарубіжного досвіду доводить, що застосування найрізноманітніших форм державної підтримки є важливим напрямом розвитку кооперації селянських господарств, при цьому вкрай важливим для України є приділення уваги розвитку їх сильних сторін з урахуванням своїх продуктивних можливостей.

Так, у США кожні 5 із 6 фермерів є членами кооперативів, 50% загальної кількості членів кооперативів припадає на постачальницькі, 45% – на збутові. Загалом понад 30% сільськогосподарської продукції реалізується через кооперативи, фермери США переробляють 80% усього молока на кооперативних заводах [1, с. 81; 5, с. 13].

У США розвинене корпоративне законодавство, що виступає фундаментом державної підтримки кооперативів. Держава спрямовує свої зусилля на підтримку фермерів через кредитні установи, надаючи позику під невелику процентну ставку, забезпечує інформаційне та наукове функціонування сільськогосподарських кооперативів, підготовлює та переагестовує відповідні кваліфіковані кадри, сприяючи постійному науково-технологічному прогресу та кооперації фермерів.

На відміну від України, основу аграрного сектору в країнах – членах Європейського союзу становить діяльність селянських господарств, заснованих на сімейній формі господарювання, серед яких значно поширені сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Найбільшого поширення отримали дві групи кооперативів:

– кооперативи, що займаються заготівлею, переробкою і збутом (оптовим і роздрібним) сільськогосподарської продукції;

– кооперативи, що здійснюють оптову закупівлю засобів виробництва з їх наступним постачанням у господарства своїх членів.

Значну питому вагу сільськогосподарські кооперативи мають у Данії та Швеції. Загалом європейські країни через кооперативні формування в аграрному секторі реалізують понад 60% усієї виробленої фермерами продукції, а скандинавські – понад 80% [5 с. 13].

В основному в Україні населення реалізує в меншій кількості свою продукцію на стихійних ринках, а переважно – через посередника, який заробляє на своїх послугах, що унеможливило збільшення рентабельності продукції та отримання додаткового доходу селянином. Тому доцільним вбачається формування обслуговуючих кооперативів селянських господарств, які є ключовим механізмом самоорганізації сільських товаровиробників, через яких би забезпечувався безперешкодний рух сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача.

У більшості кооперативних об'єднань аграрної сфери європейських країн продукція, отримана від товаровиробників, піддається певній обробці, пакуванню тощо, це характерно для кооперативів молочної і м'ясної спеціалізації, власників лісу, кооперативів, що здійснюють вирощування сільськогосподарських культур, розведення птахів тощо, у чистому вигляді збутові кооперативи бувають рідко.

Переробно-збутові кооперативи забезпечують переробку понад 90% від загального обсягу товарного молока, сиру, масла, у тому числі того, що йде на експорт. Так, у Данії, Фінляндії, Нідерландах саме вони реалізують на регіональних та національних ринках понад 80% від виробленої сільськогосподарської продукції, що є одним із найбільших показників серед інших країн.

Також у частині європейських країн розвинута достатня кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (постачальницькі), які здійснюють виробничо-технічне забезпечення господарств своїх членів. Так, у Швеції і Фінляндії постачальницькі кооперативи забезпечують фермерів на 60% засобами виробництва. У Франції такі кооперативи постачають близько 50% добрив та кормів, також через них надходять майже 2/3 насіння зернових культур. Кооперативи також самостійно виробляють окремі види засобів виробництва, переважно мінеральні добрива та корми, на постачання яких у Нідерландах припадає до 55%. У ФРН кооперативи постачають до 40% комбікормів [2, с. 11].

У Франції таких кооперативів, що об'єднують 90% фермерів, близько 3800. Більшість із них спеціалізуються на одному виді продукції (зернова, молочна, овочева, виноградарська тощо). Через кооперативи фермери продають майже 70–80% зерна, молока, яєць і м'яса птиці, вирощених свиней, овочів, фруктів, винограду [5, с. 13].

Французькі сільськогосподарські кооперативи працелаштовують понад 520 тисяч робітників, а річний товарообіг становить близько 77–80 млрд євро. На кооперативи у Франції припадає майже 60% збуту сільськогосподарської продукції. Найбільше кооперативами охоплено збут зерна – 67–70%, свинини – до 65%, понад 50% від валового виробництва молока [2, с. 12].

Переробні кооперативи Франції виробляють 40–45% загального обсягу продукції харчової промисловості, що забезпечує створення сприятливого конкурентного середовища та спонукає комерційні переробні підприємства покращувати економічні взаємини з фермерами.

У Франції через кооперативи зі спільного використання техніки (CUMA) фермери одержали доступ до високопродуктивної техніки та можливість зменшувати індивідуальні витрати на закупівлю технічних засобів, залучати до виконання робіт професійних механізаторів. Сьогодні в країні членами і клієнтами таких кооперативів є понад третина фермерів, які користуються зерно- і кормозбиральними комбайнами, розкидачами добрив, тракторами підвищеної потужності, обприскувачами, спеціалізованим обладнанням для здійснення ремонтних робіт, меліоративною й іншою спеціалізованою технікою. Машини й обладнання, наявні в кооперативах, є колективними і частково приватною власністю їх членів. Їх використання здійснюється за чітко складеними графіками відповідно до замовлення фермерів.

Багато уваги у цій країні приділяється розвитку сільськогосподарської кооперації з боку держави. Зокрема сільськогосподарські кооперативи Франції звільнені від податків із прибутку, впродовж перших п'яти років функціонування кооперативів держава здійснює фінансування адміністративних витрат та утримання спеціалістів, що допомагають освоювати і застосовувати в межах кооперативного об'єднання нові технології з метою покращення якості товарної продукції. У разі перевиробництва французькі кооперативи одержують фінансування для вилучення надлишкової продукції з ринку, що сприяє збалансуванню попиту і пропозиції та стабілізації цін і доходів. Кооперативи CUMA мають спеціальні стимули, зокрема, в разі колективного придбання їх членами нових машин і обладнання держава компенсує 20% їх вартості, вони звільнені від податку на нерухомість, для них зменшені місцеві податки. Такими самими пільгами наділені кооперативи зі штучного запліднення, вирощування племінної та дорощування (догодівлі) товарної худоби. Держава сприяє розбудові переробних кооперативів наданням пільгових кредитів (до 1–2% річних) та компенсацією вартості нового сучасного обладнання (до 35%). [2, с. 13, 60].

Переїняття такого досвіду кооперації зі спільного використання техніки є вкрай важливим для України, тому що доступ до використання високопродуктивної техніки кожним окремим селянським господарством без залучення значних коштів є єдиним засобом механізувати їхню роботу, дасть змогу раціоналізувати використання сільськогосподарської техніки та підвищити урожайність, якість сільськогосподарських культур і, як наслідок, підвищить економічний ефект.

На практиці такі кооперативи доцільно створювати на рівні сільських громад, до складу яких можуть входити представники домогосподарств села або кількох навколишніх сіл.

У Німеччині кооперативами реалізується на внутрішньому і зовнішньому ринках половина продукції аграрного сектору, також на кооперативи фермерів припадає 36% продажу сільськогосподарської техніки та обладнання і 44% пального [2 с. 11]. Багато уваги в цій країні приділяється розвитку та державній підтримці кооперації. А саме держава фіксує рівень заготівельних цін, обмежує виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції. Держава надає фінансову допомогу офіційно зареєстрованим кооперативам та їхнім спілкам протягом п'яти років. У перший рік розмір фінансової допомоги кооперативним формуванням становить до 3% виручки від продажів кооперативу, у другий – 2%, у третій, четвертий і п'ятий – до 1%. Також здійснюється субсидування кооперативних об'єднань за умови, що субсидія не повинна перевищувати у перший рік 60%, у другий – 40%, у третій, четвертий і п'ятий – 20% адміністративно-управ-

лінських витрат кооперативу. За дотримання усіх вимог договору об'єднання виробників упродовж перших семи років отримують цільову державну фінансову допомогу на капіталовкладення, яка не повинна перевищувати 25% інвестиційних витрат [7, с. 57].

Канада має розвинене сільське господарство, будучи другим у світі експортером продовольства. Для неї характерний високий рівень товарності, механізації, спеціалізації виробництва. Сільськогосподарська продукція виробляється у фермерських господарствах, 98% яких є сімейними.

У Канаді сільськогосподарські кооперативи відіграють велику роль в аграрному секторі економіки, займаються постачанням виробничих ресурсів для фермерів, переробкою і збутом зерна та олійних культур, молока, м'яса, фруктів та ін.

Великий відсоток від усієї чисельності кооперативів Канади займають сільськогосподарські збутові (переробно-збутові) кооперативи. Ці кооперативи утримують суттєву частку товарного ринку в Канаді. 42% молока, виробленого в Канаді, переробляється та продається через кооперативи, понад 50% продажу яєць і птиці, вироблених фермерами, проходять через кооперативи.

Також значний відсоток кооперативів Канади займають постачальницькі кооперативи. Сільськогосподарські постачальницькі кооперативи забезпечують своїх членів нафтопродуктами (на 52%), хімікатами і добривами (на 38%), кормами для тварин (на 27%), насінням (на 19%), зерноочисним обладнанням, сільськогосподарськими машинами, а також будівельними матеріалами та іншими засобами виробництва [2, с. 17].

Сьогодні забезпечення сільськогосподарських кооперативів України нафтопродуктами формується не через подані заявки самих виробників, а через квотування за відповідними областями, районами тощо. Така сама ситуація із забезпеченням хімдобривами, кормами, посадковим матеріалом та загалом необхідним технічним забезпеченням, що формує підвищені затрати, нерівномірну якість вирощеної продукції та відповідно низьку конкурентоспроможність.

У Канаді налічується понад 1300 сільськогосподарських кооперативів, членами яких є понад 340 виробників, які забезпечують близько 30 тис. осіб робочими місцями.

Повчальним для нашої країни є досвід Канади у сфері державної підтримки сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Кооперативи в Канаді діють згідно зі встановленими принципами й управляються федеральним законом – Кооперативним Актом. Також діє багато програм із підтримки обслуговуючої сільськогосподарської кооперації.

Наприклад «Ініціатива з розвитку кооперативів» – це програма уряду Канади, що здійснюється у співпраці з кооперативним сектором. Вона спрямована на те, щоб допомагати виробникам об'єднуватися і створювати нові кооперативи, а також розробляти і використовувати інноваційні способи кооперативної діяльності. У межах цієї програми учасники мають право отримати фінансування у розмірі до 75 тис. дол. До програми включено три взаємопов'язані складники:

- дорадчі послуги, основним завданням яких є доступ до професійних і технічних послуг, необхідних для відкриття чи посилення кооперативу;

- інноваційні кооперативні проекти – фінансування інноваційних проектів, які здійснюються у сільському господарстві, у тому числі в селянських господарствах, внаслідок реалізації яких накопичується передовий досвід і набуваються необхідні навички;

– розвиток досліджень і знань – полягає у заохоченні досліджень та поширенні проектів із кооперативних питань [2, с. 56].

Так, програма «Закону Канади про сільськогосподарські позики» – це програма фінансових гарантій позик, що полегшує сільськогосподарським кооперативам та фермерам доступ до кредитів. Фермери можуть використовувати надані кошти для створення, покращення та розвитку своїх господарств, а кооперативи – для переробки та збуту фермерської продукції.

У межах програми федеральний Уряд надає фінансовим установам гарантії у розмірі 95% позик. Позики індивідуальним фермерам гарантуються на суму до 500 тис. дол., а сільськогосподарським кооперативам – до 3 млн. дол. [2, с. 57].

Кооперативи Канади та країн Європейського союзу щодо своїх членів є некомерційними, вони діють, щоб забезпечити надання послуг своїм членам, а не в інвестиційних цілях.

Слід відзначити, що у всіх розвинутих країнах кооперативи ведуть широку інформаційно-консультаційну діяльність, пов'язану з науково-дослідницькою роботою та впровадженням досягнень науки у виробничу практику. Наприклад, у Нідерландах діють кооперативні інститути з вивчення і впровадження сучасних методів годівлі худоби та птиці, інститут птахівництва, декілька центрів насінництва і широка консультаційна служба. Це свідчить про розвиток ще однієї групи системи кооперування у сільському господарстві – науково-консультаційної, яка значно полегшує працю фермера, забезпечує постійний розвиток аграрного сектору.

В Україні наявне законодавство щодо розвитку кооперації потребує негайного оновлення та приведення його до сучасних викликів. Основними недоліками законодавчої бази є невідповідність та безсистемність у прийнятті законодавчих актів та законів, де відсутня логіка взаємозв'язку між Податковим, Цивільним та Господарським кодексами України, що стримує розвиток сільськогосподарської кооперації і суперечить основним принципам, меті та сучасному статусу діяльності обслуговуючих кооперативів, знижуючи таким чином їхню мобільність та конкурентоспроможність.

Закони України «Про Кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію» потребують вдосконалення шляхом використання міжнародного досвіду, де основною метою має бути забезпечення кращого використання сільськогосподарськими кооперативами ринкових можливостей.

Саме значна кількість різноманітних форм державної підтримки є ключовою для розвитку сільськогосподарських кооперативів селянських господарств нашої країни, про що свідчить досвід економічно розвинених країн світу. Така підтримка дасть змогу збільшити можливості економічного вибору для дрібних товаровиробників, підвищуючи їх конкурентоспроможність, та при цьому забезпечить ринкову рівновагу.

Висновки. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи селянських господарств в Україні можуть мати дуже сильну ринкову позицію, про що свідчить досвід багатьох економічно-розвинених країн, але за умови достатньої державної підтримки. Наявні в Україні організаційно-економічні та правові умови не забезпечують розвиток кооперативного руху на селі, зокрема серед селянських господарств.

Проведене дослідження дає підстави сформуувати основні напрями державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації селянських господарств в Україні:

– удосконалення кооперативного законодавства відповідно до вимог сільськогосподарських товаровиробників;

– формування структурних підрозділів в органах державної влади й управління, які б відповідали за розвиток кооперації селянських господарств, підготовку кадрів, наукове забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів на базі вищих навчальних закладів і проводили інформаційно-роз'яснювальну та консультаційну роботу;

– розроблення та втілення в життя постійно діючої цільової програми з підтримки сільськогосподарської кооперації селянських господарств у якій передбачити державну підтримку на етапах створення та становлення, а також просування продукції на ринок, заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, надання пільгових кредитів;

– сприятлива податкова політика з боку держави;

– передбачення коштів у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки через механізм здешевлення кредитів та надання компенсацій за позиками;

– забезпечення державою соціальної захищеності селянських господарств.

Отже, використання зарубіжного досвіду та підтримка селянських господарств шляхом їх кооперації з боку держави сприятиме створенню якісно нових відносин між дрібними сільськогосподарськими товаровиробниками, об'єднанню їх зусиль для вирішення економічних проблем; допоможе відновити виробництво тих видів сільськогосподарської продукції, які виявилися витиснутими великими товаровиробниками; поліпшить їх соціально-економічний стан та сприятиме сталому розвитку сільських територій і відродженню селянства.

Список використаних джерел:

1. Булавка Л.В. Зарубіжний досвід ведення особистих селянських господарств. Можливість і доцільність застосування його в Україні [Текст] / Л.В. Булавка // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 10. – С. 79–83.
2. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації: аналітичне дослідження. URL: <http://www.prism.org.ua>.
3. Кропивко М.М. Економічні передумови розвитку селянських господарств України: монографія / М.М. Кропивко. К.: ННЦ ІАЕ, 2017. 487 с.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>.
5. Мельник Л.Ю. Стан і перспективи трансформації особистих селянських господарств у агробізнесові господарства / Мельник Л.Ю., Васильєв С.В., Олексюк В.О. // Агросвіт. 2016. № 8. С. 9–14.
6. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація : навч. посіб. / уклад. Рудік О.; консульт. Бондарчук В., Гриценко М. 190 с.
7. Торосян Г.А. Досвід зарубіжних країн світу у питанні розвитку та державної підтримки сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у контексті розвитку сільських територій [текст] / Торосян Г.А. // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 14/4. С. 55–58.
8. Черевко Г.В. Перспективи кооперації в АПК України в умовах інтеграції в Європейський Союз [текст] / Г.В. Черевко, Ф.В. Горбонос // Економіка АПК. 2006. № 3.

ОПЫТ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В РАЗВИТИИ ОБСЛУЖИВАЮЩЕЙ КООПЕРАЦИИ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ

Аннотация. Рассмотрен опыт зарубежных стран в ведении сельскохозяйственной обслуживающей кооперации крестьянских хозяйств и направления ее государственной поддержки. Освещены роль и место сельскохозяйственной обслуживающей кооперации крестьянских хозяйств в развитии сельских территорий Украины.

Ключевые слова: кооперация, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, крестьянские хозяйства, государственная поддержка, семейные фермерские хозяйства, сельская территория, перспективы развития.

THE EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE DEVELOPMENT OF SERVICE COOPERATIVES FARMS

Summary. The article considers experience of foreign countries in the conduct of agricultural service cooperatives of farms and directions of state support. The role and place of agricultural service cooperatives of peasant farms in the development of rural territories of Ukraine.

Key words: cooperation, agricultural cooperatives, peasant farming, state support, family farming, rural area, development prospects.

УДК 336.719:330.131.7:341.24

Коваленко В. В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету*

Піддубна В. Г.

*аспірантка кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету*

Kovalenko V. V.

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Banking
Odessa National Economic University*

Piddubna V. G.

*Graduate student of the Department of Banking
Odessa National Economic University*

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РИЗИКУ БАНКІВ У СВІТЛІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БАЗЕЛЬСЬКОГО КОМІТЕТУ З ПИТАНЬ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

Анотація. У статті розглянуто науково-методичні підходи до ідентифікації та оцінювання інноваційного ризику у діяльності вітчизняних банків, що зумовлено нестабільністю розвитку фінансового ринку та посиленням наростаючого негативного впливу системного ризику. Авторами статті запропоновано 12 регістрів банківських ризиків. Під час дослідження сутності банківських ризиків було встановлено, що найбільш вагомим, який віддзеркалює причини виникнення інноваційного ризику, є операційний.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний ризик, ризик-менеджмент, операційний ризик, капітал банку, бізнес-процеси, міжнародні стандарти.

Вступ та постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вітчизняної банківської системи характеризується високим ступенем насиченості різноманітними банківськими продуктами і послугами та, як наслідок, зростаючою конкуренцією між банками. За таких обставин конкурентні переваги отримують ті банки, які спроможні розробити та запровадити новітні технології, удосконалити продуктовий ряд, розробляти альтернативні канали обслуговування клієнтів. У зв'язку із значенням доцільним є визначення чинників, що можуть спричинити негативний вплив на результат від запровадження інновацій, тобто чинники ризику банківських інновацій.

Національний банк України як центральний орган державного управління банківською системою здійснює регулювання і нагляд за діяльністю вітчизняних банків і визначає банківський ризик як імовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та (або) надходження банку [1]. Відповідно до Методичних вказівок з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджених постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104, з метою здійснення банківського нагляду Національний банк України виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-